

ОБЛІК І ОПОДАТКУВАННЯ

УДК 657.1:636.5:004.9

DOI: <https://doi.org/10.37734/2409-6873-2026-2-9>

ОСОБЛИВОСТІ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ У ПТАХІВНИЦТВІ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ АГРАРНОГО ВИРОБНИЦТВА

Ю. С. БЕЗДУШНА

доктор економічних наук, професор,
завідувач відділу обліку та оподаткування,
Національний науковий центр «Інститут аграрної економіки»
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5924-0805>

О. Д. ПАНЧЕНКО

PhD, доцент,
доцент кафедри обліку і оподаткування.
Відокремлений підрозділ Національного університету біоресурсів і природокористування України
«Ніжинський агротехнічний інститут»
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8326-5888>

О. В. КАНЦУРАК

аспірант,
Національний науковий центр «Інститут аграрної економіки»
ORCID: <https://orcid.org/0009-0000-2339-3394>

Анотація. Метою є окреслення ключових аспектів організації бухгалтерського обліку у птахівництві, визначення його галузевих особливостей та ролі цифровізації у підвищенні якості обліково-аналітичної інформації. **Методика дослідження.** ґрунтується на системному підході, аналізі нормативних актів, узагальненні наукових праць вітчизняних учених та практичному дослідженні специфіки обліку біологічних активів, витрат і продукції у птахівництві. **Результати.** Установлено, що специфіка галузі зумовлює необхідність деталізованого обліку біологічних перетворень, розподілу витрат між видами продукції та точного калькулювання собівартості, а також доведено важливість цифровізації облікових процесів для підвищення оперативності й достовірності інформації. Практична значущість результатів. Полягає у можливості їх використання для підвищення ефективності управлінських рішень та впровадження сучасних цифрових технологій у обліково-аналітичну систему підприємств, що займаються птахівництвом.

Ключові слова: бухгалтерський облік, птахівництво, біологічні активи, собівартість, сільськогосподарська продукція, витрати, цифровізація.

Постановка проблеми в загальному вигляді та зв'язок із найважливішими науковими чи практичними завданнями. Птахівництво належить до найбільш динамічних і технологічно насичених галузей аграрного виробництва, що характеризується інтенсивними біологічними процесами, коротким виробничим циклом, багатопродуктивністю та високою ресурсомісткістю. Специфіка галузі полягає у тісному взаємозв'язку між біологічними перетвореннями птиці та економічними результатами діяльності підприємств, що зумовлює підвищені вимоги до точності, оперативності та аналітичної глибини бухгалтерського обліку.

У сучасних умовах традиційні підходи до обліку витрат і результатів у птахівництві не забезпечують повного відображення складних вироб-

ничих процесів, зокрема формування собівартості продукції, обліку біологічних активів та розподілу витрат між різними видами продукції. Це призводить до ускладнення управлінських рішень, зниження ефективності планування та недостатньої прозорості фінансових результатів. У зв'язку з цим виникає об'єктивна необхідність удосконалення облікової системи з урахуванням галузевих особливостей, цифровізації облікових процесів та інтеграції сучасних інформаційних технологій у систему управління птахівничими підприємствами.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У наукових працях О. Рибакі [6] розглянуто особливості сільськогосподарської птиці як специфічного об'єкта бухгалтерського обліку, що потребує врахування біологічних перетворень та виробничих

циклів у системі формування облікової інформації. Методичні аспекти формування обліку та контролю витрат у процесі створення біологічних активів досліджують В. Маргасова, Н. Вдовенко та І. Марченко [2]. У працях Н. Суворової [8] визначено об'єкти обліку витрат у тваринництві як основу для формування собівартості продукції, тоді як В. Овчарук [3] обґрунтовує роль системи внутрішнього контролю у забезпеченні якості продукції птахівництва. Т. Саванчук [7] зосереджується на сутності витрат птахівництва та факторах їх формування в системі управлінського обліку. Узагальнення наведених підходів свідчить про наявність сформованої теоретико-нормативної бази, однак питання комплексної цифрової трансформації обліку у птахівництві залишаються недостатньо опрацьованими.

Формування цілей статті (постановка завдання). Метою дослідження є узагальнення та обґрунтування особливостей бухгалтерського обліку у птахівництві з урахуванням характеристик галузі в умовах цифровізації.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Птахівництво є галуззю сільськогосподарського виробництва, що охоплює розведення, вирощування, утримання та годівлю птиці із застосуванням механізації й автоматизації, а також здійснення ветеринарно-профілактичних заходів з метою отримання відповідної продукції [6].

Основним об'єктом обліку у птахівництві є птиця як біологічний актив. Відповідно до НП(С) БО 30 [5], вона класифікується як поточний біологічний актив, оскільки здатна приносити економічні вигоди (продукцію чи додаткові біологічні активи) протягом короткого періоду (менше 12 місяців).

Сільськогосподарською продукцією птахівництва є: яйця (основна продукція); пташиний послід, пух і перо (побічна продукція); приріст живої маси (для молодняка). Це зумовлює багатопродуктовий характер обліку.

Важливим критерієм економічної оцінки обліку у птахівництві є розподіл отриманої продукції за цільовим призначенням, економічною вигодою та господарською цінністю, відповідно до чого її поділяють на основну, супутню та побічну. Основна продукція забезпечує найбільші економічні вигоди та є головною метою виробництва, у птахівництві до неї належать яйця та м'ясо птиці. Супутня продукція утворюється одночасно з основною, відповідає встановленим стандартам і може використовуватися для подальшої переробки або реалізації, зокрема інкубаційні яйця, пух і пір'я. Побічна продукція також виникає у процесі виробництва, проте має незначну економічну цінність, до неї відносять послід, відходи забою та інші вторинні ресурси. Крім того, у птахівництві від біологічних активів отримують додаткові біологічні активи – молодняк птиці, первісне визнання якого відображається в

обліку того звітного періоду, в якому він був отриманий [2].

Біологічні активи у птахівництві оцінюються за справедливою вартістю мінус витрати на продаж або за первісною вартістю (якщо справедливую вартість визначити неможливо).

Сільськогосподарська продукція після її відокремлення від біологічного активу визнається як окремий актив [4].

Підприємства птахівничої галузі нині зазнають значних витрат, пов'язаних із придбанням племінного молодняка як для формування батьківських стад різних видів птиці, так і для комплектування промислових стад курей. Після завершення продуктивного використання птиці батьківського стада її або забивають на м'ясо, або реалізують, при цьому ціни продажу, як правило, не покривають її облікову вартість. У результаті птахівничі підприємства отримують прибуток від реалізації яєць, тоді як продаж птиці батьківського та промислового стада на м'ясо супроводжується збитками [6].

Сільськогосподарська продукція (яйця) визнається за справедливою вартістю на момент її отримання або за виробничою собівартістю. Важливою особливістю є те, що після переведення птиці у продуктивне стадо витрати на її утримання формують собівартість продукції (яєць), а не самої птиці.

Аналітичний облік у птахівництві має будуватися за віковими групами птиці (молодняк, доросле стадо); технологічними групами (несучки, бройлери, батьківське стадо); видами продукції.

У неспеціалізованих господарствах облік ведеться за двома категоріями: молодняк та доросле стадо. У спеціалізованих птахівничих господарствах за наступними групами:

– яєчного напрямку: молодняк (1–150 днів), несучки (промислове й маточне стадо), півні, ремонтний молодняк;

– м'ясного напрямку: молодняк (1–180 днів), кури (маточне стадо), півні [1].

Об'єктом калькулювання є окремі види продукції або групи птиці, що забезпечує більш точне визначення собівартості.

Облік витрат у птахівництві має специфічний характер, зумовлений біологічними особливостями виробництва, безперервністю технологічного процесу та значною часткою змінних витрат. Основною метою є забезпечення достовірного визначення собівартості продукції (яєць, м'яса, молодняка) та ефективного контролю за використанням ресурсів

До основних витрат галузі належать:

– корма – займають найбільшу частку у структурі витрат (до 60–70%) і включають витрати на зерно, комбікорми, білкові та мінеральні добавки;

– оплата праці – витрати на заробітну плату працівників, зайнятих у виробництві, а також відповідні нарахування;

– енергоносії – витрати на електроенергію, газ, тепло, що використовуються для освітлення, обігріву, вентиляції пташників та роботи обладнання;

– амортизація – нарахування зносу на виробничі приміщення, кліткове обладнання, інкубатори, транспортні засоби;

– ветеринарні заходи – витрати на профілактику та лікування захворювань, вакцини, дезінфекційні засоби, біопрепарати.

Особливістю обліку витрат у птахівництві є:

– розподіл загальновиробничих витрат – витрати на утримання та обслуговування виробництва (освітлення, ремонт, управління) розподіляються між видами продукції пропорційно обраній базі (наприклад, кількості голів, обсягу продукції або витратам кормів);

– врахування витрат інкубаційного виробництва – окремо обліковуються витрати на інкубацію яєць (енергія, обслуговування інкубаторів, втрати від вибракування), що формують собівартість добового молодняка;

– облік приросту та біологічних перетворень – відображення змін вартості біологічних активів у процесі росту птиці, її продуктивності та переходу між виробничими групами (молодняк, ремонтне стадо, продуктивне стадо).

Система обліку витрат у птахівництві має забезпечувати точний розподіл витрат між видами продукції, контроль за ефективністю виробництва та формування обґрунтованої собівартості.

Собівартість продукції у птахівництві формується диференційовано за кожним її видом, що забезпечує об'єктивність економічної оцінки результатів діяльності та ефективність управління витратами. Її структура включає прямі витрати, загальновиробничі витрати та витрати інкубаційного виробництва. До прямих витрат відносять передусім витрати на корми, які становлять домінуючу частку у собівартості, а також витрати на оплату праці персоналу, безпосередньо зайнятого у виробничому процесі. Загальновиробничі витрати охоплюють витрати на обслуговування та управління виробництвом, зокрема енергоносії, амортизацію основних засобів, утримання виробничих приміщень і обладнання, які підлягають розподілу між видами продукції за відповідною базою. Витрати інкубації формують окремий елемент собівартості, пов'язаний із процесом відтворення поголів'я та отримання молодняка.

Специфічною особливістю формування собівартості у птахівництві є необхідність розподілу сукупних витрат між основною та побічною продукцією. Основна продукція (яйця або м'ясо птиці) виступає головним джерелом доходу та визначає економічну доцільність виробництва, тоді як побічна продукція (послід, пух, пір'я) має допоміжний характер і частково компенсує понесені витрати. Такий підхід до розподілу витрат дозволяє підвищити точність калькулювання собівартості, забезпечити достовірність

фінансових результатів та обґрунтованість управлінських рішень у галузі птахівництва.

Особливості формування собівартості та розподілу витрат у птахівництві безпосередньо зумовлені технологічною специфікою галузі, що визначає порядок організації бухгалтерського обліку та відображення господарських операцій. У зв'язку з цим важливого значення набуває врахування технологічних процесів, які супроводжують виробництво продукції та впливають на формування витрат і результатів діяльності.

Технологічні особливості птахівництва зумовлюють специфіку організації бухгалтерського обліку, оскільки виробничий процес має безперервний характер і супроводжується постійними біологічними перетвореннями. Кожен етап, від інкубації до реалізації, формує відповідні об'єкти обліку, витрати та результати, що потребують чіткого документального відображення та застосування спеціальних підходів до калькулювання. Інкубація яєць є початковим етапом відтворення поголів'я, на якому формуються витрати на енергоносії, обслуговування інкубаторів і втрати від вибракування, а результатом виступає отримання добового молодняка, який оприбутковується як біологічний актив. Вирощування молодняка супроводжується накопиченням витрат на корми, оплату праці, ветеринарні заходи та утримання, при цьому відбувається збільшення вартості біологічних активів унаслідок їх росту. Переведення птиці між технологічними групами (наприклад, із молодняка у продуктивне стадо) відображається як внутрішнє переміщення активів без зміни їх загальної вартості, але з уточненням їх функціонального призначення. Вибуття та реалізація птиці супроводжуються списанням її балансової вартості, відображенням доходу від реалізації та визначенням фінансового результату. У табл. 1 представлено систематизацію особливостей обліку основних технологічних процесів у птахівництві.

Отже, технологічна специфіка птахівництва безпосередньо визначає складність і багаторівневність бухгалтерського обліку, що потребує точного відображення біологічних процесів, руху біологічних активів та формування витрат на кожному етапі виробництва. У сучасних умовах підвищення вимог до оперативності, точності та аналітичності облікової інформації особливої актуальності набуває впровадження цифрових технологій, які дозволяють автоматизувати облікові процеси та підвищити ефективність управління підприємством. У зв'язку з цим доцільно розглянути особливості цифровізації бухгалтерського обліку у птахівництві.

Сучасний розвиток птахівництва характеризується активним впровадженням цифрових технологій, що суттєво трансформують підходи до організації бухгалтерського обліку та обліково-аналітичного забезпечення управління. Цифровізація обліку у птахівництві передбачає інтеграцію інформаційних

Таблиця 1

Особливості бухгалтерського обліку технологічних процесів у птахівництві

Технологічний процес	Економічний зміст	Об'єкти обліку	Основні бухгалтерські операції
Інкубація яєць	Відтворення поголів'я, отримання молодняка	Інкубаційні яйця, витрати інкубації, добовий молодняк	Накопичення витрат інкубації; списання непридатних яєць; оприбуткування молодняка
Вирощування молодняка	Біологічне зростання та формування продуктивної птиці	Молодняк, витрати на утримання	Списання кормів; нарахування зарплати; відображення приросту вартості біоактивів
Переведення між групами	Зміна функціонального призначення птиці	Молодняк, ремонтне та продуктивне стадо	Внутрішнє переміщення біологічних активів між групами
Вибуття та реалізація птиці	Завершення виробничого циклу та отримання доходу	Доросла птиця, продукція забою, доходи	Списання балансової вартості; оприбуткування продукції; відображення доходу та фінансового результату

Джерело: побудовано авторами

Рис. 1. Основні напрями цифровізації обліку у птахівництві

Джерело: побудовано авторами

систем, які забезпечують безперервний моніторинг біологічних активів, витрат і результатів діяльності. В умовах високої інтенсивності виробництва та коротких біологічних циклів це є критично важливим для формування достовірної та оперативної інформації.

Незважаючи на суттєві переваги впровадження діджитал технологій у бухгалтерський облік птахівницьких підприємств, процес цифровізації супроводжується низкою обмежень, які стримують його повноцінну реалізацію. Насамперед, значною проблемою залишається висока

вартість упровадження сучасних інформаційних систем, що включає витрати на програмне забезпечення, технічну інфраструктуру та навчання персоналу. Додатковим стримувальним фактором є недостатній рівень цифрових компетенцій працівників, що ускладнює ефективне використання сучасних облікових платформ. Важливою проблемою також виступає відсутність спеціалізованих галузевих цифрових рішень, адаптованих до особливостей птахівництва, зокрема до обліку біологічних активів та виробничих циклів. Окрему групу ризиків становлять загрози кібербезпеки, які можуть призвести до втрати або спотворення облікової інформації.

Для підвищення ефективності цифровізації бухгалтерського обліку у птахівництві доцільно реалізувати комплекс заходів, спрямованих на її вдосконалення. Зокрема, необхідним є розроблення галузевих стандартів цифрового обліку, які враховуватимуть специфіку біологічних процесів та виробничих циклів. Важливим напрямом є інтеграція бухгалтерських інформаційних систем із технологічними та біовиробничими процесами підприємств, що дозволить забезпечити оперативність і точність облікових даних. Також доцільно посилити підготовку та перепідготовку кадрів у сфері цифрового обліку, формуючи відповідні

цифрові компетенції. Перспективним є впровадження хмарних технологій, особливо для малих і середніх підприємств, що забезпечить зниження витрат на інфраструктуру та підвищення доступності сучасних цифрових рішень.

Висновки із зазначених проблем і перспективи подальших досліджень у поданому напрямі. Бухгалтерський облік у птахівництві має низку суттєвих особливостей, обумовлених біологічною природою активів та технологією виробництва. Основними з них є визнання птиці як біологічного активу та її оцінка за справедливою вартістю; багатопродуктовий характер виробництва та необхідність розподілу витрат; висока питома вага кормів у структурі витрат; необхідність деталізованого аналітичного обліку за технологічними групами; специфіка формування собівартості продукції та обліку біологічних перетворень; цифровізація бухгалтерського обліку у птахівництві, яка виступає ключовим чинником підвищення ефективності управління, забезпечуючи інтеграцію біологічних, виробничих та фінансових даних у єдину інформаційну систему.

Подальші дослідження доцільно спрямувати на інтеграцію цифрових технологій (ERP, біотрекінг, автоматизований облік) у систему бухгалтерського обліку птахівничих підприємств.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Інструкція по обліку молодняка тварин, птиці та тварин на відгодівлі: додаток до наказу Міністерства сільськогосподарства і продовольства України від 15.01.1997 № 7. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0007244-97#Text>
2. Маргасова В., Вдовенко Н., Марченко І. Базові методичні підходи до обліку і контролю витрат при формуванні біологічних активів рослинництва й тваринництва на агропродовольчому ринку. *Економічний аналіз*. 2022. Т. 32. № 4. С. 207–216. DOI: <https://doi.org/10.35774/econa2022.04.207>
3. Овчарук В. Система внутрішнього контролю як інструмент забезпечення якості продукції птахівництва. *Herald of Khmelnytskyi National University. Economic sciences*. 2025. № 6. С. 376–383. DOI: <https://doi.org/10.31891/2307-5740-2025-348-6-55>
4. Про затвердження методичних рекомендацій з бухгалтерського обліку біологічних активів: наказ Міністерства фінансів України від 29.12.2006 № 1315. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1315201-06#Text>
5. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 30 «Біологічні активи»: наказ Міністерства фінансів України від 18.11.2005 № 790. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1456-05#Text>
6. Рыбакова О. А. Сільськогосподарська птиця як об'єкт бухгалтерського обліку. *Агросвіт*. 2015. № 13. С. 58–63.
7. Саванчук Т. М., Френкель О. В. Сутність витрат птахівництва та чинники їх формування в системі управлінського обліку підприємства. *Економіка та суспільство*. 2023. № 58. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-58-36>
8. Суворова Н. І. Об'єкти обліку витрат тваринництва в системі бухгалтерського обліку аграрних формувань. *Облік і фінанси*. 2012. № 3. С. 72–76.

REFERENCES

1. Instruktziia po obliku molodniaka tvaryn, ptytsi ta tvaryn na vidhodivli: dodatok do nakazu Ministerstva silskoho hospodarstva i prodovolstva Ukrainy vid 15.01.1997 № 7 [Instruction on the recording of young livestock, poultry and animals for fattening: Annex to Order No. 7 of the Ministry of Agriculture and Food of Ukraine dated 15 January 1997]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0007244-97#Text> [in Ukrainian].
2. Marhasova V., Vdovenko N. & Marchenko I. (2022). Bazovi metodychni pidkhody do obliku i kontroliu vytrat pry formuvanni biolohichnykh aktyviv roslynnytstva y tvarynnytstva na ahroprodovolchomu rynku [Basic methodological approaches to the accounting and control of costs in the formation of biological assets in crop and livestock production on the agri-food market]. *Ekonomichnyi analiz – Economic Analysis*, no. 32 (4), pp. 207–216. DOI: <https://doi.org/10.35774/econa2022.04.207> [in Ukrainian].

3. Ovcharuk V. (2025). Systema vnutrishnoho kontroliu yak instrument zabezpechennia yakosti produktsii ptakhivnytstva [The internal control system as a tool for ensuring the quality of poultry products.]. *Herald of Khmelnytskyi National University. Economic sciences*, no. 6, pp. 376–383. DOI: <https://doi.org/10.31891/2307-5740-2025-348-6-55> [in Ukrainian].

4. Pro zatverdzhennia metodychnykh rekomendatsii z bukhgalterskoho obliku biolohichnykh aktyviv: nakaz Ministerstva finansiv Ukrainy vid 29.12.2006 № 1315 [On the approval of methodological guidelines for the accounting of biological assets: Order of the Ministry of Finance of Ukraine No. 1315 of 29 December 2006.]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1315201-06#Text> [in Ukrainian].

5. Pro zatverdzhennia Natsionalnoho polozhennia (standartu) bukhgalterskoho obliku 30 «Biolohichni aktyvy»: nakaz Ministerstva finansiv Ukrainy vid 18.11.2005 № 790 [On the approval of National Accounting Regulation (Standard) No. 30 “Biological Assets”: Order of the Ministry of Finance of Ukraine No. 790 of 18 November 2005.]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1456-05#Text> [in Ukrainian].

6. Rybakova O. A. (2015). Silskohospodarska ptytsia yak ob'ekt bukhgalterskoho obliku [Farm poultry as an accounting object]. *Ahrosvit – Agroworld*, no. 13, pp. 58–63. [in Ukrainian].

7. Savanchuk T. M. & Frenkel O. V. (2023). Sutnist vytrat ptakhivnytstva ta chynnyky yikh formuvannia v systemi upravlinskoho obliku pidpriemstva [The nature of poultry farming costs and the factors influencing them within an enterprise's management accounting system]. *Ekonomika ta suspilstvo – Economy and Society*, no. 58. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-58-36> [in Ukrainian].

8. Suvorova N. I. (2012). Ob'ekty obliku vytrat tvarynytstva v systemi bukhgalterskoho obliku ahrarynykh formuvan [Objects of livestock cost accounting in the accounting system of agricultural enterprises]. *Oblik i finansy – Accounting and Finance*, no. 3, pp. 72–76. [in Ukrainian].

Yuliia Bezduzhna, National Scientific Centre “Institute of Agrarian Economics”. **Olha Panchenko**, Separated Subdivision of National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine “Nizhyn Agrotechnical Institute”. **Oleksandr Kantsurak**, National Scientific Centre “Institute of Agrarian Economics”. **Features of accounting in poultry farming in the context of the digitalisation of agricultural production.**

Annotation. The purpose of this article is to summarise and justify the specific features of accounting in the poultry industry, taking into account the characteristics of the sector in the context of digitalisation. **Methodology of research.** It is based on a systematic approach, an analysis of the regulatory framework, a review of scientific works by domestic researchers, and practical research into the specifics of accounting for biological assets, costs and products in the poultry industry. **Findings.** It has been established that the poultry industry, as a sector characterised by intensive biological processes, a short production cycle and multi-productivity, requires a specialised approach to the organisation of accounting. It has been established that the key features include the recognition of poultry as a biological asset measured at fair value, the need to account for biological transformations during rearing and productive use, and the complexity of allocating costs between primary, associated and by-products. It has been demonstrated that feed accounts for the largest share in the cost structure, which significantly influences the formation of production costs. It has been substantiated that the existing accounting system does not fully ensure the timeliness and accuracy of information due to the complexity of multi-level technological processes and the significant number of accounting objects. The technological processes of poultry farming (egg incubation, rearing of young stock, transfer between poultry groups, disposal and sale) have been systematised, and their impact on the organisation of accounting and the formation of financial results has been determined. It has been demonstrated that the implementation of digital technologies is a key area for improving the accounting system, as it enables the automation of accounting processes, the integration of data on biological assets and expenses, and enhances the transparency of management information. At the same time, the main limitations of digitalisation have been identified, in particular the high cost of implementation, insufficient digital skills among staff, the lack of specialised industry solutions, and cybersecurity risks. **Practical value.** This involves the potential to use them to improve the effectiveness of management decisions and to integrate modern digital technologies into the accounting and analytical systems of poultry farming enterprises.

Keywords: accounting, poultry farming, biological assets, cost price, agricultural produce, expenses, digitalisation.

Дата надходження статті: 28.04.2026

Дата прийняття статті: 19.05.2026

Дата публікації статті: 22.06.2026